

Qədim və zəngin mədəniyyətə malik olan Azərbaycan xalqı dünya sivilizasiyasına bir çox dəyərli töhfələr vermişdir. Onların ilk nümunələri bəşər tarixinin böyük kəşfi olan yazı vasitəsi ilə Qobustan və Gəmiqaya təsvirləri, həmçinin epigrafik abidələr şəklində daşların yaddaşına həkk olunaraq günümüzədək yaşamışdır. Tarixi faktlar sübut edir ki, bu qiymətli əsərləri yaradarkən Azərbaycan xalqı müxtəlif əlifbalardan istifadə etmişdir. İslamın qəbuluna qədər olan dövrün yazıları ilə yaradılan bu qiymətli xəzinənin bö-

baycan mədəniyyətinin inkişaf istiqamətini müəyyənləşdirmiş və bu da yeni mədəniyyət tipinə uyğun müasir əlifbaya olan ehtiyacı aktuallaşdırmışdı. XX əsrin əvvəllərində cərəyan edən ictimai-siyasi və mədəni proseslərin gedişatı mövcud əlifbanı daha münasibi ilə əvəz etmək ideyasını meydana atmışdı.

1922-ci ildə Azərbaycan hökumətinin qərarı əsasında yeni Əlifba Komitəsinin yaradılması, həmin komitəyə Azərbaycan dili üçün latın qrafikalı əlifba tərtibinin tapşırılması yeni qrafikaya keçilməsi yolunda

Müstəqilliyimizin qazanılmasından sonra yaranmış tarixi şərait xalqımızın dünya xalqlarının ümumi yazı sistemində qoşulması üçün yeni perspektivlər açdı və latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpasını zəruri etdi. Bu isə müvafiq qanunun qəbul olunması ilə nəticələndi. 1991-ci il dekabrın 25-də Azərbaycan Ali Soveti latın qrafikalı Azərbaycan əlifbasının bərpa olunması ilə bağlı qərar qəbul etdi. Bunun tam rəsmi tətbiqinə 10 il sonra başlandı. Azərbaycan Respublikası ərazisində bütün idarə-müəssisə-

Respublika ümumtəhsil məktəblərində buraxılış imtahanlarının ilk nəticələri elan edilib

Respublikanın ümumtəhsil məktəblərinin IX və XI sinif şagirdləri üçün keçirilmiş buraxılış imtahanlarının ilk nəticələri elan edilib. Bu xəbəri Dövlət İmtahan Mərkəzindən alınan məlumata görə AzərTAC yayıb. İmtahanlar şəhər və rayonlarda yerləşən orta ümumtəhsil müəssisələrinin buraxılış sinifləri üçün mərkəzləşdirilmiş qaydada aparılıb.

IX siniflərdə test üsulu ilə ana dili və riyaziyyat fənlərindən buraxılış imtahanları aparılıb. Şagirdlərə hər bir fənn üzrə 30, ümumilikdə 60 test tapşırığı verilib. Bundan əlavə şagirdlər təqdim edilmiş mövzu üzrə yazı işi (inşa) yerinə yetiriblər. İmtahanın ümumi vaxt müddəti 2 saat müəyyən edilib. Bu vaxtdan 1,5 saat test tapşırıqlarının yerinə yetirilməsinə, 30 dəqiqə vaxt isə yazı işinə ayrılıb. IX siniflər üzrə 104.476 nəfər şagird imtahanda iştirak edib. Məzunların 70.262 və ya 67,3 faizi bütün fənlərdən müsbət qiymət alıb. Bu göstərici ötən ilki göstəriciyə görə 2,7 faiz yüksəlib.

XI siniflər üzrə test imtahanları ana dili, riyaziyyat və Xarici dil (Kimya) fənləri üzrə keçirilib. Şagirdlərə hər bir fənn üzrə 30, ümumilikdə 90 test tapşırığı təqdim olunub. Şagirdlər əlavə təqdim olunan mövzu üzrə yazı işi də yerinə yetiriblər. Ümumi vaxt müddəti 2 saat 45 dəqiqə müəyyən olunub. Yəni 2 saat 15 dəqiqə test tapşırıqlarına, 30 dəqiqə yazı işinə ayrılıb. İmtahanda iştirak edən 84.589 şagirddən 54.704-ü və ya 64,7 faizi bütün fənlərdən müsbət qiymət alıb.

XI siniflər üzrə buraxılış imtahanları ötən ilki nəticələrlə müqayisədə əsaslı dəyişiklik qeydə alınmayıb. Lakin IX siniflər üzrə imtahanların nəticələri son 4 ildə davamlı olaraq yaxşılaşmaqdadır. Bütün fənlərdən müsbət qiymət alan məzunların faiz göstəricisi 2012-ci ildə 50,3 faiz idisə, 2016-cı ildə 67,3 faizədək yüksəlib.

Buraxılış imtahanlarında Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyində olan liseylərin, özəl təhsil müəssisələri və hərbi liseylərin, həmçinin Bakı, Gəncə, Naxçıvan, Sumqayıt, Mingəçevir şəhərlərinin, o cümlədən Abşeron, Qax, Oğuz, Qubadlı, Xızı, Şahbuz, Şərur rayonlarının ümumtəhsil məktəblərinin göstəriciləri yüksək olub.

Ölkəmizdə latın qrafikalı əlifbanın tam rəsmi tətbiqindən 15 il keçir

Yük bir qismi məhv edilmiş, zaman keçdikdə həmin abidələrin qələmə alındığı yazı şəkilləri unudulmuş və ya ərəb qrafikasına keçirilmişdir. İslamın yayıldığı dövrlərdən isə xalqımız ərəb əlifbasından istifadə yolu ilə min ildən artıq bir zaman ərzində tariximizin ən yeni mərhələsinədək zəngin mədəni irs yaratmışdır. Ərəb əlifbası yüzillər boyu geniş məkanda Müsəlman Şərqi xalqlarının ümumi yazı sistemi kimi formalaşmışdır. Böyük Azərbaycan ədibləri, alimləri, mütəfəkkirləri, İslam mədəniyyətinin təşəkkül tapıb inkişaf etməsində mühüm rol oynaya-raq bəşər sivilizasiyasını zənginləşdirmişlər. Lakin əsrlərlə müxtəlif xalqların mədəni əlaqəsinə xidmət edən ərəb qrafikasının dilimizin səs sistemini bütün dolğunluğu ilə əks etdirə bilməməsi, onun quruluşu və xarakteri haqqında tam aydın təsəvvür yaratmaması XIX əsrin ikinci yarısından etibarən Mirzə Fətəli Axundov başda olmaqla dövrün mütərəqqi maarifçi ziyalıların əlifba islahatı problemi üzərində düşünməyə vadar etmişdir. Bu, Azərbaycan xalqının həmin dövrdə yaşadığı tarixi şəraitdən doğan zərurət idi. Öz qaynağını Avropadan alan yeni dövrün maarifçilik hərəkatı Azər-

atılmış ilk ciddi addım oldu. 1923-cü ildən etibarən latın əsaslı əlifbaya keçmə prosesi sürətləndirildi. 1926-cı ildə keçirilmiş Birinci Ümumittifaq Türkoloji qurultayın tövsiyələrinə cavab olaraq 1929-cu il yanvarın 1-dən etibarən Azərbaycanda kütləvi şəkildə latın qrafikalı əlifba tətbiq edildi. Qısa bir müddət ərzində latın qrafikasının işlədilməsi Azərbaycanda geniş kütlələr arasında savadsızlığın ləğvi üçün olduqca əlverişli zəmin yaratdı. Bütün bu nailiyyətlərə baxmayaraq, həmin əlifba 1940-cı il yanvarın 1-dən kiril yazısı əsasında tərtib edilmiş yeni qrafikalı əlifba ilə əvəz olundu. Yarım əsrdən çox bir müddət ərzində kiril qrafikası ilə Azərbaycan elmi və mədəniyyətinin qiymətli nümunələri yaradıldı. Lakin kiril qrafikasının dilimizin səs quruluşuna uyğun gəlməməsi Azərbaycan ziyalıların bu əlifbanın təkmilləşdirilməsi yolunda mütəmadi iş aparmağa sövq etdi. Təcrübə göstərdi ki, kiril qrafikasının dilimizin səs quruluşuna uyğunlaşdırılması yolunda nə qədər cəhd göstərilisə də, optimal variantın əldə edilməsi mümkün deyildir, bu da onun və vaxtsa dəyişdiriləcəyi ehtimalını gücləndirirdi.

lər, dövlət və qeyri-dövlət qurumları, Azərbaycan dilində olan bütün nəşrlər latın qrafikalı əlifbaya keçdilər. Bu tarixi proses ümummilli lider Heydər Əliyevin 18 iyun 2001-ci il tarixli fərmanına əsasən gerçəkləşdi.

Beləliklə, ölkəmizdə latın qrafikalı əlifbaya formal olaraq keçiddən 25, həmin əlifbanın tam rəsmi tətbiqindən isə 15 il keçir. O günləri yaxşı xatırlayıram. Ulu öndərin 18 iyun tarixli fərmanı bütün dövlət idarələrində şok effekti yaratmışdı. Bir çox rəhbər işçilər latın əlifbasını bilmirdilər. Ona görə də rəsmi məruzələrini, yazılarını iki əlifba ilə — həm kirill, həm də latın əlifbası ilə yazdırırdılar. Ancaq qısa müddətdə bu çətinlik arxada qaldı. Hamı böyük həvəslə latın əlifbasını öyrəndi. Ölkəmizdə latın əlifbasının tətbiqi qardaş Türkiyədə çap olunmuş çox qiymətli elmi, bədii və sair yazılara çıxışımızı təmin etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə dünya və Azərbaycan klassiklərinin minlərlə qiymətli bədii inciləri latın qrafikalı əlifba ilə çap edildi.

Qüdrət SƏMƏDOV.

Ölkə ərazilərinin minalardan təmizlənməsi davam edir

Azərbaycan Respublikası Ərazilərinin Minalardan Təmizlənməsi üzrə Milli Agentliyin (ANAMA) mütəxəssisləri tərəfindən Ermənistan, Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ müharibəsi zamanı ermənilər tərəfindən minalanmış Azərbaycan torpaqlarında təmizləmə işləri aparılır. İyulun 2-də Milli Agentliyin mütəxəssisləri tərəfindən Füzuli və Ağdam rayonları ərazisində iki əkin sahəsinə, 4 partlayış yerinə baxış keçirilmişdir. Füzuli rayonunun Horadiz kəndində bir partlamamış hərbi sursat--122

millimetrlük «9 m22 u» qrad raketinin partladıcı başlığı aşkarlanıb. Gün ərzində 4 min 200 kvadratmetr ərazi partlamış hərbi sursatların qalıqlarından təmizlənilib.

Ağdam rayonunun Əhmədağalı kəndində bir əkin sahəsində 2 partlayış yerinə baxış olub. Partlamış iki top mərmisinin qalıqları aşkar edilib. Cəmi 3 min kvadratmetr ərazi yoxlanılıb.

Ümumilikdə ANAMA Agentliyi tərəfindən verilən məlumata görə Azərbaycan ərazilərində aprelin 7-dən iyulun 2-dək bir sıra şəhər

və rayonların ərazilərində keçirilən baxış zamanı 1556 partlamamış hərbi sursat, piyada əleyhinə 14, o cümlədən üç «POMZ-2», bir «OZM-72» və tank əleyhinə 8 minə aşkarlanaraq zərərsizləşdirilmişdir.

Hazırda agentlik tərəfindən yaradılmış xüsusi təyinatlı mobil çevik qruplar minaaxtaran itlərlə təmas xəttinin yaxınlığındakı kəndlərdə evlərin, məktəblərin və digər obyektlərin yerləşdiyi ərazilərdə əməliyyatları davam etdirir.